

TALÁLKOZÁS

Írta: Gajdos Tibor

Felöltözve, meglazított derékszíjjal aludt egy szakadt huzatú diványon Miklós, a napos tiszt. Szája kicsit nyitva volt és a gyenge horkolás jelezte, hogy nem mély az álma.

Szolgálatban nem alszik mélyen az ember. Tudja hogy minden pillanatban zavarhatják, az idegek nem nyugodnak meg és az alvás alatt is félig-meddig készültségi állapotban vannak. Így van ez minden katona emberrel.

Az asztalon álló lehúzott belüi petróleumlámpa sárgás-vörös világítása összhangba hozza a szoba hangulatát a napos tiszt félpihenést jelentő ébrenalvásával.

Az ablakokon halkan koppannak az esőcseppek és átáztatják a törtött üvegek pótlására elhelyezett ujságpapírt.

A szobában egyébként csönd van.

A tiszt mozgolódni kezd, kinyújtja összehúzott lábait, úgy hogy bakancsai lelógnak a rövid fekvőhelyről. Másik felére fordul és most már csukott szíjjal folytatja az alvást.

Valaki súlyos léptekkel elhalad az ablak alatt, majd kinyílik az ajtó és egy katona lép be a szobába.

Miklós fölrebben az ajtó nyílására és habár feje kissé kábult, gyorsan talpraáll.

A katona tiszteleg.

— No, mi ujság Péro — biccent felé az alhadnagy.

— Alhadnagy elvtárs jelentem, fogolycsoport érkezett — mondja katonásan. — Huszonkilenc svábot hoztak a bratuskák — teszi hozzá bizalmasabban.

— Németek, úgy? Na gyerünk, hadd lássuk őket.

Meghúzza derékszíjját, szeméit megdörzsöli ökleivel, aztán kilép az ajtón. A hűvös őszi szél szemébe sodorja a sűrűn szitáló esőcseppeket. Felgyüri zubbonyának hajtókáját és behúzott nyakkal halad a katona mellett.

Nyugat felől tompán morajlik az ágyúdörej. Ott a Dunánál makacsul tartják magukat a németek. Hetek óta tart a csata és ez a tompa ágyúzaj szinte megszokott lett a városkában.

A katona éppen erre gondol.

— Még mindig nincs elégük a bitangoknak. No de csak szélesebb fronton menjünk át a Dunán, majd szaladnak ész nélkül.

— Nem sokáig bírják már Péro, — feleli Miklós. Az orosz ágyúk tönkrelövik őket rövidesen.

Ezt csak azért mondja, hogy valamit válaszoljon a katonának. Ő azonban most másra gondol. Már többször vett át foglyokat a frontról, maga is elfogott szakaszával egynéhányat. Mégis minden esetben élményt jelent számára. Örül, hogy odaát kevesebben vannak? Természetes. De nem ez ami érdekessé teszi a foglyulejtést. Egyszerűen szereti őket látni így meztelen valóságukban.

Jónéhálynak az arcára is tisztán emlékszik. Furcsa pófák. Többnyire úgy néznek ki mint azok a kóbor kutyák, melyeket gyerekkorában játszótársaival addig kergetett, míg a vakköz végébe nem szorultak. Milyen vadul vicсорították fogaikat ezek a kutyák, ha valamelyikükkel egyedül találkoztak... bizony ő is elszaladt előlük. De

ottan a vakközben, amikor botokkal körülállották őket, másképpen néztek ki. Hol a földbetúrták orrukat és úgy lapulva várták sorsukat, hol meg farkukat csóválták bátortalanul, alig észrevehetően. Emlékszik, ilyenkor el is szállt a dühük, esetleg egy nagyot rúgtak az eben és futni hagyták...

De volt olyan is, hogy nekik ugrott még a sarokból is. Annak aztán jaj volt. Nem menekült ki ép lábakkal a szorítóból.

Hát ezek is így vannak. Többnyire lapulnak, ártatlankodnak. No de megesett nem egyszer, hogy fogát csikorgatta a német. Csak éppen hogy nem harapott.

Az úton fénylő tócsák vize loccsant bakancsa alatt. Ahá, már itt is vannak. Csak körvonalaik látszanak egy távolabbi lámpa gyenge világításában. A csoport végén két lovas áll. Két prémsapkás orosz katona, vállukon keresztbevetett géppisztolyokkal.

Az esőben áznak a foglyok, de áznak a kísérők és a lovak is. Ahogy odaérnek az egyik lovas előreléptet Miklós elé, köszönti és vidám hangon jelent:

— Hoztam huszonkilenc madarat, Kicsit megáztunk.

Miklós is mosolyog és kezet fog az orosz bajtárral.

— Mind épek? Vagy van sebesült is?

— Ah — legyint a lovas — kutya bajuk sincs. Úgy szedtük ki őket fészükéből.

— Van névsorod?

— Van.

— No, hogy lássam! Vagy olvasd te.

Miklós felgyújtja kézilámpáját és rávilágít a fogolycsoportra. Csupa szájalmas figura. Sapkájuk felhajtóját homlokukra és füllükre húzták, így szíj nélkül egyetlen, zöld köpenyűk átázottan lóg rajtuk. Ahogy a fény keresztülsuhan arcukon hunyorogva fordítják félre fejüket. Mint-ha szégyelnék magukat a fényben.

Jó mondja ez az orosz. Jómadarak. Ázott jómadarak.

A fényugarat az első arcára veti. A kísérő a neveket olvassa.

— Toni Seidl!

A másokra világít.

— Franz Winkler!

A harmadik arca...

— Johann Brander!

Hm. Furesán ismerősek ezek a nevek, gondolja Miklós.

— Hová való vagy te? — kérdezi az egyiket rossz németiséggel. Egy pillanatig mintha tétovázna a német.

— Von Crvenka, — válaszol mégis.

— Ó, von Crvenka? Szóval te bácskai sváb vagy. És a többiek?

— Azok is.

No ez már más. Lassan viszi a lámpát az egyik arcról a másikra. Érdekes, nem is gondolná, hogy ezek bácskaiak. Semmiben sem különböznek a többiektől.

...tizenhét, tizenkilenc, húsz... a lovas a neveket olvassa, ő pedig számolja őket, de főleg a pislogó szemeket nézi.

Milyen furcsák ezek a szemek... mind félrenéznek a fényben...

— Huszonhárom, huszonnégy... a lovas újabb neveket olvas. Huszonöt...

A lámpa megáll az alhadnagy kezében. Már a huszonhatodikat olvassa a kísérő, aztán a huszonhetedik nevet, a huszonnyolcadikat, végül az utolsót.

A fény még mindig azon az egy arcon nyugszik. A huszonötödiken.

Miklós nem is hallotta nevét. Nem is fontos. A huszonötödik nevet tudja ő enélkül is. Nagyon jól tudja.

Pár évvel ezelőtt még barátok voltak. Egy üzemben dolgoztak. Együtt jártak moziba és egyszerre mentek el katonának. Igaz, furcsa gyerek volt Félix. Önféjú, kimért. Amilyen rendes volt külseje, annyira zavaros volt a feje. Nem volt fasiszta. Sőt, ha olyan volt hangulata, hitlerellenesnek mondta magát... 1942-ben őt is elkapta a sváb tömegőrület.

A »Hivatalos közlönyben« sokszáz más név között talált a nevére. Ezek mind elvesztették állampolgárságukat, mert önkéntesen idegen katonai alakulatba jelentkeztek.

Lesoványodott Félix, alaposan lesoványodott. És külseje is elég gondozatlan. Rangjelzése nincs köpenyén, pedig van rangja. Erről hallott.

A szája szélétől az álláig olvadt vércsík húzódik.

Halk torokhangon megkérdi:

— Mitől véres az állad?

A két ismerős szürke szem szeretné látni a kérdező arcát, de nem bírja. A fény csak az ő arcát teszi láthatóvá; az ő szemét.

— Megütött az... a lovas felé int fejével.

— Úgy...? Megütött... biztosan ellenszegültél!

— Pedig a fogolyt nem szabadna ütni! Ezt Félix mondja. Hangja panaszos is, vádló is, oktató is.

„Igaz, — nem szabad a foglyokat ütni. Nem. Sem agyonlőni, sem éhhalálal elpusztítani. Így mondják a nemzetközi egyezmények. És a gyerekeket sem szabad megölni... és falvakat sem szabad felgyújtani... Igen, ez a szabály. De te Félix, nem harcoltál szabályosan. Én úgy tudom, hogy negyvennégy tavaszán vaskeresztel jöttél szabadságra...»

Mindezt csak magának mondja Miklós. Félixel nem magyarázkodik.

Azt is tudom, hogy voltál a nyugati fronton; utána a Vörös Hadsereg ellen vetettek be, majd végül visszakerültél ide, hazádba. Hazádba? Nem, neked ez nem volt sohasem hazád. Szóval szülőföldedre. És vaskeresztet hordtál a melleden. Ugyan miért kaptad?

Ha megkérdezném, te mindent tagadnál. Nem is kérdezem. Úgy is tudom, biztos vagyok benne.

Te szőke, pirosarcú buta svábgyerek, sok mindennel dicsekedtél barátaidnak, volt barátaidnak amikor szabadságon voltál. Volt barátaidnak csak, mert ezek mind megtagadtak és megvetnek.

Az egyik kérdést intézett hozzád. Érdekes kérdést. Ő mesélte nekem nemrég. Azt kérdezte, hogy ugyan mit csinálnál, ha velem egy napon valamelyik fronton szembekerülnél. Úgy véletlenül.

Te kicsit elgondolkoztál, azután válladat felhúзва feleltél.

— Ha szembe kerülne velem Miklós, megpróbálnék kitérni előle. Ha ez nem sikerülne, ha ő nem akarna kitérni, hát egymásnak mennénk. Aztán, aki győzne...»

Hazudtál Félix. Te nem kerültél volna el engem. És én sem tértem volna ki utadból. De hát mi tulajdonképpen mégis találkoztunk. Hogy most nem szuronyra állunk egymással szemben? Nem fontos. Szembekerültél te Velünk, mindannyiunkkal, velem is. Hisz sohasem egyedül harcoltam és nem is magamért.

Eldőlt hát a kérdés is. Mi győztünk. Én győztem. Te maradtál alul. Tudod? Lehet, hogy nem is tudod. De tudd hát meg!

Miklós alhadnagy leereszti a fényt a fogoly arcáról és lassan magára fordítja. Fénytől megvilágított szemét Félixre veti.

Mindez csak egy másodpercig tart.

— Miklós! — hall a tiszt egy meglepett kiáltást.

— Jobbra át! — vezényel Miklós. — Előre...

A foglyok bakancsai belegázolnak a ragadós sárba.

»... Akkor találtam rá hazámra, és ez a haza számomra mindenekeelőtt az orosz irodalom volt.«

V. G. Bjelinszkij